

Zahmlievanie a popieranie klimatickej zmeny na Slovensku

JURAJ MELICHÁR

INESS has been publishing articles that deny and disguise climate science for years. A conspiracy website would not be ashamed of publishing them. In 2007, they questioned the impact of greenhouse gases on climate change and promoted a documentary movie that was not scientifically based and represents a very misleading interpretation of science. Between 2012 and 2014, they published articles of an author with a link to the coal industry, who assessed the impact of fossil fuels and renewable energy sources, undervalued global warming and misrepresented its consequences. They used ironic attacks on Greta Thunberg instead of serious analytical work even in 2020.

Úvod

INESS už roky zverejňuje články, ktoré popierajú a zahmlievajú klimatickú vedu. Nehanbila by sa za ne žiadna konšpiračná webstránka. V roku 2007 spochybňovali vplyv skleníkových plynov na klimatickú zmenu a propagovali dokumentárny film, ktorý nie je vedecky podložený a predstavuje chybný a veľmi zavádzajúci výklad vedy. V rokoch 2012 až 2014 zverejňovali články autora s prepojením na uhoľný priemysel, ktorý hodnotil vplyv fosílnych palív a obnoviteľných zdrojov energie, bagatelizoval otepľovanie a prekrúcal jeho dôsledky. Aj v roku 2020 využívali ironické útoky na Gretu Thunbergovú namiesto serióznej analytickej práce.

Pozreli sme sa na to, ako INESS informoval o klimatickej zmene v posledných rokoch, a porovnali to s vtedajšími vedeckými závermi, najmä konzervatívnymi odhadmi najrešpektovanejšej inštitúcie v tejto oblasti – Medzivládneho panelu o zmene klímy (IPCC).

V roku 2007 publikovali články v rozpore s klimatickou vedou

Komentár „CO₂ – príčina alebo dôsledok?“ z roku 2007, ktorý rieši, či skleníkové plyny spôsobujú klimatickú zmenu, obsahuje aj takéto tvrdenie:²⁹⁴ „Svet mal preto prestať viniť emisie CO₂ za nárast teploty už v roku 2003.“

Na druhej strane, Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC) už v roku 2007 konštatoval, že je veľmi pravdepodobné, že skleníkové plyny, ktoré vypustila ľudská

294 KARPIŠ, J.: CO₂ – príčina alebo dôsledok? [online]. Aktualne.sk, 2007 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/744-CO2--pricina-alebo-dosledok-aktualnesk>.

spoločnosť vrátane CO₂, s vysokou pravdepodobnosťou zvyšujú globálne priemerné teploty.²⁹⁵

Juraj Karpiš, ktorý je spoluzakladateľ INESS, v článku²⁹⁶ navyše odkazuje na kontroverzný dokumentárny film „The Great Global Warming Swindle“, ktorý nie je vedecky podložený a predstavuje chybný a veľmi zavádzajúci výklad vedy.²⁹⁷ Napriek tomu, že vyvoláva dojem, že údaje v ňom sú založené na vedeckej recenzii, väčšina prezentovaného materiálu je buď zastaraná, už zdiskreditovaná, alebo neistého pôvodu. Niekoľko grafov a obrázkov použitých v dokumente nie je založených na žiadnych známych alebo publikovaných údajoch o klíme, zatiaľ čo iné sú prezentované schematicky, a preto môžu diváka zmiasť a zavádzať.

Články od autora s prepojením na uhoľný priemysel

INESS na vlastnej stránke publikuje články Matta Ridleyho a na konci priznáva: „*Jeho rodina prenájima pôdu na projekt ťažby uhlia v severnom Anglicku, ktorý sa o päť rokov ukončí.*“²⁹⁸ Uhlie je z klimatického hľadiska najškodlivejší zdroj energie a energetika jedným z najdôležitejších sektorov pri dekarbonizácii spoločnosti.²⁹⁹ V SR mala v roku 2016 energetika až 51 % podiel emisií, nasledovaná priemyslom (23 %), dopravou (16 %), poľnohospodárstvom (7 %) a odpadovým hospodárstvom (4 %).³⁰⁰

295 IPCC: *Climate Change 2007: Synthesis Report - Summary for Policymakers*. [online]. IPPC, 2007. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ar4_syr_spm.pdf.

296 KARPIŠ, J.: CO₂ – príčina alebo dôsledok? [online]. Aktualne.sk, 2007 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/744-CO2--pricina-alebo-dosledok-aktualnesk>.

297 JONES, D., A. WATKINS, K. BRAAGANZA a M. COUGHLAN: „*The Great Global Warming Swindle*“ a critique. [online]. National Climate Centre, Bureau of Meteorology, 2007 [cit. 28/6/2020]. Dostupné: https://www.researchgate.net/publication/237288047_The_Great_Global_Warming_Swindle_a_critique.

298 RIDLEY, M: *Ochladenie obáv o klimatických zmenách*. [online]. Bratislava: INESS, 2013 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/7993-Ochladenie-obav-o-klimatickych-zmenach>.

299 IPCC: Annex III: Technology-specific cost and performance parameters. In: *Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change*, s.1335. [online]. IPCC, 2014. [cit. 28/6/2020]. Dostupné: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ipcc_wg3_ar5_annex-iii.pdf.

300 MINŽP: *Nízkouhlíková štúdia pre Slovensko*. [online]. Ministerstvo životného prostredia, 2018. [cit. 28/6/2020]. Dostupné: <https://www.minzp.sk/iep/publikacie/ekonomicke-analyzy/low-carbon-study.html>.

V roku 2012 preložil INESS článok Matta Ridleyho, v ktorom nájdete napríklad tento nezmysel:³⁰¹ „Podľa faktov by do roku 2100 malo dôjsť k otepleniu iba o 1 °C. Čistý efekt môže byť v skutočnosti pre našu planétu prínosom.“ V preklade ďalšieho článku Matta Ridleyho z roku 2014 na webe INESS sa zasa dočítate: „*Dáta naznačujú, že pravdepodobne čelíme menšiemu oteplovaniu, ako indikujú modely, ale nechceme to povedať nahlas.*“³⁰²

Podľa konzervatívnych odhadov IPCC z roku 2018 vieme, že globálne otepľovanie pravdepodobne dosiahne 1,5 °C už medzi rokmi 2030 a 2052.³⁰³ Európska environmentálna agentúra v roku 2019 sumarizovala rôzne modely, ktorých hodnoty ukazujú, že už v roku 2018 sa planéta oteplila o 0,9 až 1,2 °C (0,91 až 0,96 °C pri dekádach), čo je približne o 80 rokov skôr, ako uvádzal v roku 2012 Matt Ridley aj na webe INESS.³⁰⁴

A ako človek, ktorého rodina prenajíma pôdu uholnému priemyslu, Matt Ridley dodáva: „*A keby doteraz obnoviteľná energia dokázala, že je lacná, čistá a šetrná vo využívaní pôdy, bolo by správne, keby sme to malé riziko veľkej katastrofy riešili rýchlym nahradzáním fosílnych palív veternou, solárnou alebo bioenergiou prvej generácie. Ale keďže sa tieto formy energie ukázali byť predražené, poškodzujú životné prostredie a vyžadujú veľké množstvo pôdy, vyzerá to tak, že v našej snahe bojovať proti otepleniu používame ekonomický ekvivalent chemoterapie proti chrípke.*“³⁰⁵ Na konci tohto neskoršieho článku už INESS neuvádza, že rodina autora prenajíma pôdu uholnému priemyslu, ale píše: „*Matt Ridley je autorom knihy ‚Racionálny optimista‘ a člen britskej Snemovne lordov.*“

Za takéto klimatické perly na webe INESS a prehliadanie jasného konfliktu záujmov by sa ani jeden konšpiračný web nemusel hanbiť.

301 RIDLEY, M: *Ochladenie obáv o klimatických zmenách*. [online]. Bratislava: INESS, 2013. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/7993-Ochladenie-obav-o-klimatickych-zmenach>.

302 RIDLEY, M: *Klimatická predpoveď: Poplach sa ruší!* [online]. Bratislava: INESS, 2014. [cit. 28/6/2020]. Dostupné: <https://www.iness.sk/sk/stranka/9501-Klimaticka-predpoved-Poplach-sa-rusi>.

303 IPCC: *Special Report – Global Warming of 1.5 °C*. [online]. IPCC, 2018 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://www.ipcc.ch/sr15/>.

304 EEA: *Global and European temperature*, 2019. [online]. EEA, 2019. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/global-and-european-temperature-9/assessment>.

305 RIDLEY, M: *Klimatická predpoveď: Poplach sa ruší!* [online]. Bratislava: INESS, 2014. [cit. 28/6/2020]. Dostupné: <https://www.iness.sk/sk/stranka/9501-Klimaticka-predpoved-Poplach-sa-rusi>.

Ťaženie proti klimatickým politikám

Preklad článku o takmer až „hrdinskom“ boji proti uhlíkovej dani v Austrálii z roku 2014 vyznie vo svetle požiarov zo začiatku roku 2020 tiež veľmi tragikomicky.³⁰⁶

Zo stanoviska tohto ekonomického think tanku z roku 2014 možno tiež vyčítať, že z ekonomických dôvodov navrhovali zamietnuť návrh právne záväznej redukcie emisií skleníkových plynov EÚ o 40 % do roku 2030.³⁰⁷

Radovan Ďurana ešte aj v marci 2020³⁰⁸ kritizuje snahu o vyššie klimatické ciele do roku 2030, teda v období, ktoré je kľúčové pre ochranu klímy, aj napriek tomu, že Európsky parlament žiada³⁰⁹ rýchlejšie znižovanie emisií skleníkových plynov do roku 2030 na 55 % a správa OSN podporuje požiadavku environmentálnych organizácií na minimálne 65 % zníženie emisií.³¹⁰ Súčasnú snahu nás nedostanú ani k naplneniu záväzku Parížskej dohody udržať globálne otepľovanie pod hranicou 2 °C a vynaložiť úsilie na obmedzenie zvýšenia teploty na 1,5 °C. Podľa projekcií pri zvýšení teploty o 2 °C napríklad zanikne 99 % koralových útesov našej planéty, čo teda naozaj nebude prínosom.

Len rozprávky o večnom hospodárskom raste – Ako sa opovažujete?

Radovan Ďurana tiež ironicky píše: „Uvidíme, či sa Komisia na jeseň bude snažiť

306 ANDREWS, T: *Zlé klimatické zákony: Dobré myšlienky môžu zvíťaziť.* [online]. Bratislava: INESS, 2014. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/9829-Zle-klimaticke-zakony-Dobre-myslienky-mozu-zvitazit>.

307 VLACHYNSKÝ, M: *Stanovisko INESS k hlavným cieľom strategického rámca pre životné prostredie a energetickú politiku na roky 2020 až 2030.* [online]. Bratislava: INESS, 2014 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/9401-Stanovisko-INESS-k-hlavnym-cielom-strategickeho-ramca-pre-zivotne-prostredie-a-energeticku-politiku-na-roky-2020-az-2030>.

308 ĎURANA, R: *Veľké ciele neznámej budúcnosti.* [online]. Denník N, 2020. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://dennikn.sk/1794372/velke-ciele-neznamej-buducnosti/>.

309 EURÓPSKY PARLAMENT: *Parlament podporil Európsky ekologický dohovor, žiada ambicioznejšie ciele.* [online]. EP, 2020. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/priorities/klimaticke-zmeny/20200109IPR69902/parlament-podporil-europsky-ekologicky-dohovor-ziada-ambicioznejšie-ciele>.

310 CAN Europe: *EU ministers call for discussions on the EU 2030 climate target to start as soon as possible.* [online]. CAN Europe, 2020. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <http://www.caneurope.org/publications/press-releases/1891-eu-ministers-call-for-discussions-onthe-eu-2030-climate-target-to-start-as-soon-as-possible>.

utešiť Gretu Thunbergovú ambicióznymi cieľmi alebo prevážia ekonomické a politické argumenty.“ Európska komisia nemá za cieľ utešovať Gretu, ale riešiť jeden z najzávažnejších problémov ľudskej civilizácie – klimatickú krízu.

Oveľa horšie však je, že „analytik“ Radovan Đurana zabudol napísať, že Európska komisia už v roku 2018 vypočítala, že predpokladané prínosy uhlíkovej neutrality by do roku 2050 mali predstavovať až do 2 % HDP EÚ. Je dôležité poznamenať, že tieto odhady navyše nezahŕňajú prínosy, ktoré by vyplývali z toho, že sa vyhneme škodám spôsobeným zmenou klímy a súvisiacim nákladom na adaptáciu na ňu.

Katastrofy spôsobené počasím v roku 2017 spôsobili hospodárske škody vo výške 283 miliárd EUR globálne a do roku 2100 by mohli oproti súčasným 5 % postihnúť približne dve tretiny (66 %) obyvateľov Európy. Teda trinásťkrát viac ľudí by mohli zasiahnuť katastrofy, ak nebudeme dostatočne konať. Napríklad ročné škody spôsobené riečnymi povodňami v Európe by mohli dosiahnuť výšku 112 miliárd EUR v porovnaní s dnešnými 5 miliardami EUR.³¹¹ To sú viac ako dvadsaťdvanásobné škody. Je pravdou, že náklady na transformáciu sú vysoké, ale málo ambiciózne politiky nás vyjdú oveľa drahšie.

Autor textu tiež ironicky používa Gretinu vetu „*How dare you? – Ako sa opovažujete?*“.³¹² Zabudol však spomenúť vetu, ktorú Greta povedala v septembrovom príhovore tesne pred ňou: „*A všetko, o čom dokážete hovoriť, sú peniaze a rozprávky o večnom hospodárskom raste.*“

Musím dodať, že kvôli organizáciám ako INESS, fosílnym firmám a rôznym jednotlivcom, ktorí roky zahmlievali a popierali klimatickú vedu, tak musí celý svet aj dvakrát rýchlejšie znižovať emisie skleníkových plynov, ako by napríklad musel, keby začal konať dostatočne dôrazne už pred desiatimi rokmi.³¹³

311 EURÓPSKA KOMISIA: *Čistá planéta pre všetkých*. [online]. EK, 2018 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0773>.

312 ĐURANA, R: *Veľké ciele neznámej budúcnosti*. [online]. Denník N, 2020. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://dennikn.sk/1794372/velke-ciele-neznamej-buducnosti/>.

313 UNEP, 2019. *Emissions Gap Report 2019* [online]. UN EP, 2019 [cit. 30/6/2020]. Dostupné: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/30798/EGR19ESEN.pdf?sequence=13>.

Literatúra

ANDREWS, T: *Zlé klimatické zákony: Dobré myšlienky môžu zvíťaziť*. [online]. Bratislava: INESS, 2014. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/9829-Zle-klimaticke-zakony-Dobre-myslienky-mozu-zvitazit>.

CAN Europe: *EU ministers call for discussions on the EU 2030 climate target to start as soon as possible*. [online]. CAN Europe, 2020. [cit. 14/6/2020].

Dostupné: <http://www.caneurope.org/publications/press-releases/1891-eu-ministers-call-for-discussions-on-the-eu-2030-climate-target-to-start-as-soon-as-possible>.

ĎURANA, R: *Veľké ciele neznámej budúcnosti*. [online]. Denník N, 2020.

[cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://dennikn.sk/1794372/velke-ciele-neznamej-buducnosti/>.

EEA: *Global and European temperature*, 2019. [online]. EEA, 2019. [cit. 14/6/2020].

Dostupné: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/global-and-european-temperature-9/assessment>.

EURÓPSKA KOMISIA: *Čistá planéta pre všetkých*. [online]. EK, 2018 [cit. 14/6/2020].

Dostupné: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0773>.

EURÓPSKY PARLAMENT: *Parlament podporil Európsky ekologický dohovor, žiada ambicioznejšie ciele*. [online]. EP, 2020. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/priorities/klimaticke-zmeny/20200109IPR69902/parlament-podporil-europsky-ekologicky-dohovor-ziada-ambicioznejšie-ciele>.

IPCC: *Climate Change 2007: Synthesis Report - Summary for Policymakers*. [online].

IPCC, 2007. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ar4_syr_spm.pdf.

IPCC: Annex III: Technology-specific cost and performance parameters. In: *Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change*, s.1335. [online]. IPCC, 2014. [cit. 28/6/2020].

Dostupné: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ipcc_wg3_ar5_annex-iii.pdf.

IPCC: *Special Report – Global Warming of 1.5 °C*. [online]. IPCC, 2018

[cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://www.ipcc.ch/sr15/>.

JONES, D., A. WATKINS, K. BRAAGANZA a M. COUGHLAN: *„The Great Global Warming Swindle“ a critique*. [online]. National Climate Centre, Bureau of Meteorology, 2007 [cit. 28/6/2020].

Dostupné: https://www.researchgate.net/publication/237288047_The_Great_Global_Warming_Swindle_a_critique.

KARPIŠ, J.: *CO₂ – príčina alebo dôsledok?* [online]. Aktualne.sk, 2007 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/744-CO2--pricina-alebo-dosledok-aktualnesk>.

MINŽP: *Nízkouhlíková štúdia pre Slovensko*. [online]. Ministerstvo životného prostredia, 2018. [cit. 28/6/2020]. Dostupné: <https://www.minzp.sk/iep/publikacie/ekonomicke-analyzy/low-carbon-study.html>.

RIDLEY, M: *Ochladenie obáv o klimatických zmenách*. [online]. Bratislava: INESS, 2013. [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/7993-Ochladenie-obav-o-klimatickych-zmenach>.

UNEP, 2019. *Emissions Gap Report 2019* [online]. UN EP, 2019 [cit. 30/6/2020]. Dostupné: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/30798/EGR19ESEN.pdf?sequence=13>.

VLACHYNSKÝ, M: *Stanovisko INESS k hlavným cieľom strategického rámca pre životné prostredie a energetickú politiku na roky 2020 až 2030*. [online]. Bratislava: INESS, 2014 [cit. 14/6/2020]. Dostupné: <https://iness.sk/sk/stranka/9401-Stanovisko-INESS-k-hlavnym-cielom-strategickeho-ramca-pre-zivotne-prostredie-a-energeticku-politiku-na-roky-2020-az-2030>.